

Масна С.
*студентка I курсу юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*
Науковий керівник: викладач кафедри міжнародного права,
міжнародних відносин та дипломатії ТНЕУ
Іванюк В.Д.

ЗАГАЛЬНА ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ДЖЕРЕЛО УНІВЕРСАЛЬНИХ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ ПРАВ ЛЮДИНИ

*«У світі, який ще відчував на собі відлуння
жахів Другої Світової війни, Декларація
стала першою глобальною заявою про те,
що сьогодні ми сприймаємо як належне –
гідність та рівність усіх людей»*

*8-й Генеральний секретар ООН
Пан Гі-Мун*

Актуальність теми. Права людини за останній час перетворилися в один з найдинамічніших розділів міжнародного права, трансформувались з відносно маргінального явища в найбільш важливу частину всього міжнародно-правового процесу. Права людини стали не тільки універсальними в своєму вираженні, а й отримали всесвітнє визнання. Тому в контексті сучасних глобалізаційних та євроінтеграційних процесів, розвитку України як правової і демократичної держави важливого значення набуває дослідження проблематики Загальної декларації прав людини ООН як джерела універсальних міжнародно-правових стандартів прав людини.

Стан дослідження. Окремі аспекти дослідження проблематики Загальної декларації прав людини ООН були предметом вивчення багатьох сучасних науковців, зокрема: Ю.М. Бисаги, Д.М. Белова, А.Ю. Олійника, В.Ф. Погорілка, О.Ф. Фрицького та інших [3, с. 13].

Метою статті є охарактеризувати та виявити основні особливості Загальної декларації прав людини як джерела універсальних міжнародно-правових стандартів прав людини.

Виклад основного матеріалу. 10 грудня 1948 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла розроблену Комісією ООН з прав людини Загальну декларацію прав людини. Підготовка Загальної декларації прав людини відбувалася в умовах складної дипломатичної боротьби, а її ухвалення було результатом розгляду і погодження різних поглядів і точок зору. Виявлялось це у тому, що західні держави орієнтувалися на Французьку декларацію прав людини і громадянина 1789 р., Конституцію США 1787 р. та інші документи, що проголошують природний характер прав і свобод людини, які належать кожному з моменту народження. Ці документи вміщували переважно перелік громадянських і

політичних прав. Тому західні держави з самого початку виступали проти включення до декларації соціально-економічних прав.

Радянська ж делегація, посилаючись на Конституцію СРСР 1936 р., домогалася включення у проект широкого кола соціальних і економічних прав, а також статей, присвячених правам кожного народу на самовизначення, рівності прав кожного народу і кожної національності у межах держав. При цьому створився принцип суверенітету держав, що вело до заперечення включення до Загальної декларації таких громадянських прав, як право кожного вільно залишати свою країну і повертатися до неї [6].

Загальна декларація прав людини була прийнята 40 голосами «за». Голосів «проти» не було, а 8 делегацій утрималися. Це були СРСР і соціалістичні країни. Пояснюючи свої дії, їх представники посилалися на те, що ухвалений документ порушує суверенітет держав, не включає ряду запропонованих ними положень та не гарантує здійснення основних прав і свобод.

Загальна декларація прав людини складається з преамбули і 30 статей, містить широкий перелік як громадянських і політичних, так і соціально-економічних і культурних прав. Визнаючи природний характер прав людини, вже у першій статті декларації було проголошено, що «всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності і правах». У другій статті цього документа констатувалося те, що «кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, проголошені цією декларацією, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища» [1].

Декларація була першим міжнародним документом, в якому на глобально-юридичному рівні було запропоновано всім державам світу визнати систему основних прав людини, імплементувати її у національні системи законодавства та забезпечити її охорону і захист. За допомогою Загальної декларації прав людини моральні категорії «справедливість», «рівність», «свобода», «гуманізм», які є цілями моральної та правової систем соціального регулювання, отримали своє всесвітнє юридичне закріплення та юридичну конкретизацію. З цього моменту право набуло нового специфічного, кардинально відмінного від моралі змістовного та ефективного засобу для досягнення вказаних цілей [4, с. 148].

Крім того, Загальна декларація прав людини стала орієнтиром для внутрішньодержавного законодавства. Причому вона була покладена не тільки в основу конституцій багатьох держав, а й національного законодавства в широкому сенсі слова. Це дуже важливо, бо національний закон - це те, з чим у першу чергу стикається індивід у сфері прав людини. Не випадково в преамбулі Загальної декларації зазначено: «... необхідно, щоб права людини охоронялися силою закону» [1].

Положення Загальної декларації прав людини стали основою понад 80 міжнародних договорів і декларацій з прав людини, численних регіональних конвенцій з прав людини, національних законів про права людини і конституцій держав.

На Декларацію часто посилаються при тлумаченні національного законодавства з прав людини, а також у судовій практиці.

Вміщені в Декларації принципи і норми постійно розвиваються і уточнюються у процесі укладення нових міжнародних угод. Завдяки міжнародному визнанню норм Загальної декларації в конституціях більше ніж 120 країн світу перелік, зміст і припустимі обмеження прав і свобод, які містяться в декларації, перетворилися на загальноновизнані звичаєві норми міжнародного права, тобто на міжнародні стандарти прав людини, яких мають дотримуватися всі країни світу.

Сьогодні Конституція України – Основний Закон нашої держави – імплементувала фундаментальні положення Декларації, зокрема – про верховенство прав людини, рівність прав, права людини на свободу і особисту недоторканість, на достатній рівень життя тощо [2].

Загальне визнання Декларації сприяло кардинальній зміні її статусу: будучи за способом прийняття резолюцією-рекомендацією Генеральної Асамблеї ООН, вона стала загальною звичайною нормою міжнародного права.

Висновок. Таким чином, оцінюючи юридичне значення і силу положень Загальної декларації прав людини, необхідно зазначити, що саме проголошені в Декларації основні права і свободи розглядаються сьогодні більшістю країн як юридично обов'язкові договірні норми. На Декларацію часто посилаються під час тлумачення національного законодавства з прав людини, а також у судовій практиці. Вміщені в ній принципи і норми постійно розвиваються і уточнюються у процесі укладення нових міжнародних угод. Саме положення Загальної декларації прав людини є важливим чинником подальшого мирного розвитку людства, розбудови громадянського суспільства, утвердження верховенства права в окремих державах, розбудови їх як демократичних і правових держав.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
3. Алмаші І. М. Загальна декларація прав людини ООН як джерело конституційного права України / І. М. Алмаші // Конституційно-правові академічні студії. - 2015. - Вип. 2. - С. 12-25.
4. Малишев Б.В. Загальна Декларація прав людини 1948 року та сучасне право розуміння / Б.В. Малишев // «Вісник Вищої ради юстиції».. - № 3 (11). – 2012. – С. 147-159
5. Рабінович П.М. Універсальна Декларація прав людини (до 60-річчя проголошення) / П.М. Рабінович // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2008. – № 11–12. – С. 194–203.
6. 60-річчя Загальної декларації прав людини: дотримання прав людини – пріоритет держави та суспільства / Українська Гельсінська спілка з прав людини. - 09.12.2008. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://helsinki.org.ua/2008/12/60-richchya-zahalnoji-deklaratsiji-prav-lyudyny-dotrymannya-prav-lyudyny-prioritytet-derzhavy-ta-suspilstva/7>

